

TÜRKİYE’NİN GÜVENLİK ENDİŞELERİ VE NATO’NUN GENİŞLEME PROJEKSİYONU

DOÇ. DR. İSMAİL NUMAN TELCİ

Başkan Yardımcısı **ORSAM**

“

PKK terör örgütü ve türevlerinin/üyelerinin faaliyetlerine kendi ülkelerinde “izin vermesi”, Türkiye’nin İsveç’in ve Finlandiya’nın NATO üyeliğine karşı çıkmasına sebebiyet vermektedir.

”

Türk dış politikasına yönelik son dönemde batıdan, kuzeyden ve güneyden istikrarsızlaştırıcı hamleler gelmeye devam etmektedir. Batıda Yunanistan ile Türkiye arasında adalar sebebiyle meydana gelen askerî/siyasi gerginlik ve bununla birlikte kuzeyde Rusya’nın Ukrayna’yı işgali, Türkiye’nin güvenliğinde Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü’nün (NATO) rolünü yeniden tartışmaya açtı. Bunun yanında güneyindeki Suriye-merkezli gelişmeler ise Türkiye’nin dört başarılı harekâtın ardından yeni bir askerî operasyona hazırlıklı olma-

sını gerektirmiştir. Türkiye’nin güvenlik endişeleri son olarak da Rusya’nın Ukrayna’ya yönelik askerî müdahalesi sonrası dönemde Avrupa merkezli gelişmeleri merkeze alma zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır.

Rusya’nın Ukrayna müdahalesi sadece Türkiye için değil, Avrupa ülkeleri için de özellikle güvenlik temelli yeni endişeleri beraberinde getirmektedir. Almanya başta olmak üzere kimi Avrupa ülkeleri askerî harcamalarını artırma kararı alırken, bazıları ise güvenlik endişelerini giderme konusunda ittifak girişimlerini hızlandırmışlardır. Bu güven(siz)lik iklimi içerisinde, Avrupa güvenliğinin ve ulusal güvenliklerinin Rusya’nın genişlemeci askerî politikaları sebebiyle tehlikede olduğu kanısına varan İsveç ve Finlandiya da NATO’ya üye olmak için başvuruda bulundular. Fakat her iki devletin de PKK terör örgütü ve türevlerinin/üyelerinin faaliyetlerine kendi ülkelerinde “izin vermesi”, Türkiye’nin İsveç’in ve Finlandiya’nın NATO üyeliğine karşı çıkmasına sebebiyet vermektedir.

Türkiye son yıllarda askerî kapasitesini dış politika amaçlarına ulaşma noktasında kapsamlı ve uluslararası hukuka uygun şekilde işleten önemli bir bölgesel aktör olarak kabul edilmektedir. Türkiye, Suriye’de gerçekleştirdiği Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı, Barış Pınarı ve Bahar Kalkanı harekâtları ile ulusal güvenliğini ve sınır güvenliğini, aynı zamanda bölge halklarının insani ihtiyaçlarını sağlama konusunda askerî güce başvurmuştur. Bunun yanında, Azerbaycan-Ermenistan Savaşı sonrası Karabağ’ın özgürleştirilmesinde, Libya’da gayrimeşru milislerin lideri Halife Hafter kuvvetlerinin başkent ve merkez bölgelerden püskürtülmesinde Türkiye askerî kapasitesini kullanmaktan ve ittifak hâlinde olduğu aktörlere askerî kapasite/teçhizat desteğinden çekinmemiştir. Bu anlamda Türkiye, ülke güvenliğinin sağlanması konusunda istikrarsız bir bölgede, kendi güvenliğini millî kapasitesi ile sağlamak durumunda kalmıştır.

AVRUPA GÜVENLİĞİNDE RUS TEHDİDİ

Şubat ayında Rusya'nın Ukrayna'yı işgale başlaması ile birlikte, Avrupa ülkelerinin Rusya'ya karşı AB üzerinden ekonomik yaptırımlar ile ve NATO üzerinden askerî hazırlık ile karşılık verdiği görüldü. Dördüncü ayına giren işgal ortamında NATO'nun ABD liderliğinde her ne kadar Doğu Avrupa'da askerî tahkimatlarını ve personellerini artırdığı görülse de doğrudan Rusya ile muharebeye (confrontation) girme niyetinin olmadığı bir çok defa batılı başkentlerin medya organlarında da dile getirildi. Bunun yanında Batılı aktörlerin Rusya'ya yönelik en önemli silahı yaptırımlar olarak gözlemlendi. Bu bağlamda Rusya'ya karşı 10 binin üzerinde yaptırım kararı alınırken, yeni yaptırımların da devreye alınacağı birçok yönetim tarafından açıklandı. Fakat bu aşamada Rusya Ordu-sunun hedeflerine ulaşmakta zorluk yaşaması, işgal süresinin uzaması ve saldırı planlarında yapılan değişiklikler/lojistik hatalar, Batılı ülkelerin de uzun dönemli politikalarını değiştirmelerini gerektirdi. Bu çerçevede Avrupa'da tarafsızlık politikaları ile anılan İskandinav ülkelerinden İsveç ve Finlandiya, Avrupa güvenliğinin teminatını sağladığını düşündükleri NATO'ya resmî üyelik başvurusunda bulundular.

İsveç ve Finlandiya'nın NATO'ya üyelik başvurusunda bulunması, her iki ülkenin yanında bir uluslararası askerî ittifak olarak NATO'nun ve bu ittifakın en büyük ikinci ordusu Türkiye'nin de en önemli gündem maddesi hâline geldi. Türkiye, İsveç ve Finlandiya gibi ülkelerin PKK terör örgütü ve türevlerinin faaliyetlerine izin vermelerini gerekçe göstererek, bu ülkelerin üyelik başvurusunu olumlu karşılamayacağını duyurdu. Süreç içerisinde NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg, Türkiye'nin İsveç ve Finlandiya ile ortak bir yol üzerinde anlaşacağını savunurken, ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken de Türkiye'nin iki ülke ile ilgili endişelerinin NATO desteği ile çözüleceğini ifade etti. Öte yandan iki ülke bu süreçte özellikle NATO ve Avrupa ülkelere desteğini alırken, ABD tarafından da ciddi biçimde desteklendi. ABD'nin tam desteğini aldıklarının bir göstergesi olarak İsveç Başbakanı Magdalena Andersson ve Finlandiya Devlet Başkanı Sauli Niinistö, Washington'da Başkan Joe Biden ile görüşme gerçekleştirip ortak basın toplantısı düzenlemişlerdir.

TÜRKİYE'NİN KARARININ ORTADOĞU AÇISINDAN ANLAMI

Türkiye'nin, İsveç ve Finlandiya'nın NATO'ya üyeliğinin karşısında olma kararının temelde Türkiye'nin ulusal güvenliği ve sınır güvenliği ile ilgili olduğu söylenebilir. Türkiye, ulusal güvenliğini sağlama konusunda ilk elde millî kapasitesinin imkânlarını, bununla birlikte üye olduğu bölgesel ve uluslararası örgütlerin imkânlarını harekete geçirebilmektedir. Fakat İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemin en büyük askerî ittifakının içerisinde, Türkiye'nin güvenliğini askerî, siyasal, toplumsal ve ekonomik açıdan tehdit eden terör örgütlerin yapılanmalarının yer alması, Türkiye'nin güvenliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durumun dış politika kararlarına yansımalarının olduğu da son dönemde gözlemlenmektedir. Hâlihazırda belirli dönemlerde Almanya ve ABD gibi ittifakın ekonomik ve askerî anlamda en önemli ülkeleri ile PKK terör örgütü konu-

sunda yaşanan anlaşmazlıkların üstüne Türkiye; İsveç ve Finlandiya gibi terör örgütlerinin faaliyetini kısıtlamayan, yasaklamayan ve doğrudan ya da dolaylı biçimde destekleyen ülkelerin üyeliği konusunda bir pozisyon almak durumunda kalmıştır. Söz konusu desteklerden ciddi biçimde rahatsız olan Türkiye; Stockholm ve Helsinki'nin üyelikleri karşısında olumlu görüş bildirme konusunda çe-

kimser davranırken, bu iki ülkeden Türkiye'nin endişelerini giderecek hamleler gerçekleştirmelerini beklemektedir.

Bu çerçevede Türkiye'nin İsveç ve Finlandiya'nın NATO üyeliğine karşı çıkması aynı zamanda Türkiye'nin Ortadoğu'da güvenlik ilişkisi kurduğu ortakları nezdinde de güvenilirliğini pekiştirecektir. Hâlihazırda ABD'nin bölgeden as-

kerî anlamda çekildiği, Rusya'nın işgal sebebiyle küresel askerî, siyasi ve ekonomik baskı altında kaldığı bir ortam ve bölgesel iş birliklerinin önemli hâle geldiği Ortadoğu'da Türkiye bu hamlesiyle birlikte güven tazeleyecektir. Nitekim bu anlamda Türkiye, Katar ile kurduğu yoğun siyasi ve askerî ilişkilerini, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Suudi Arabistan ile de güvenlik ortaklığı ve savunma sanayi iş birliği gibi konularda da geliştirmeyi ummaktadır. Körfez bölgesinin dışında, Irak'taki PKK ve türevlerinin tehditlerini askerî operasyonlar ile bertaraf etmeye devam eden Türkiye, Suriye'nin Tel Rıfat ve Münbiç bölgelerine de düzenleyebileceği operasyonlar ile bölgedeki PKK saldırılarını durdurabilecektir. Dolayısıyla bu adımlar ile Türkiye Ortadoğu bölgesindeki ortaklarına, Türkiye'nin kendi gü-

venliğini milli kapasitesi ile sağlayabildiği mesajını vermektedir.

TÜRKİYE’NİN OLUMLU GÖRÜŞÜNÜN GEREKLİLİKLERİ

Türkiye, gerek tarihsel tecrübesi gerekse coğrafi konumunun jeopolitik önemi hasebiyle Ortadoğu güvenliği için olduğu kadar Avrupa güvenlik mimarisi için de elzem bir aktördür. Türkiye için bu çerçevede Rusya ile kurulan ilişkiler ne kadar önemliyse Avrupa Birliği (AB) ülkeleri ve ABD ile kurulan ilişkiler de o kadar önemlidir. Dolayısıyla Türkiye’nin kategorik olarak İsveç ve Finlandiya’nın NATO üyeliğine karşı olması beklenemez. Türkiye, kendisinin de 70 yılı aşkındır parçası olduğu güvenlik ittifakına yönelen tehditler konusunda üzerine düşen sorumluluğu yerine getireceğini daha önceki

tecrübelerinde göstermiştir. Bu kapsamda Türkiye, Eylül 1950’de Kore’ye 5000’in üzerinde askeri gönderip Kore’nin özgürleştirilmesinde pay sahibi olduğu gibi, 2000’li yıllardan bu yana NATO misyonları çerçevesinde Afganistan’da da görev yapmaktadır. Türkiye’nin NATO, Avrupa güvenliği ve Batılı ülkeler ile olan müttefiklik bağlarına önem verdiği tarihsel örnekler ile çeşitlendirilebilir.

“

Türkiye gerek tarihsel tecrübesi ve gerekse coğrafi konumunun jeopolitik önemi hasebiyle Ortadoğu güvenliği için olduğu kadar Avrupa güvenlik mimarisi için de elzem bir aktördür.

”

Bu çerçevede İsveç ve Finlandiya’nın Türkiye’nin güvenlik tehditlerini anladığının işareti olarak ilgili terör örgütlerinin faaliyetlerini ülkelerinde yasaklamaları ve teröristler ile ilgili yasal süreçleri işletmeleri gerekecektir. Bunun yanında, Türkiye’ye bu ülkeler tarafından üç yıl önce başlatılan askerî teçhizat ambargoları konusunda görüşmeler sağlanmalı ve Türkiye’ye yönelik ambargolar konu-

sunda İsveç ve Finlandiya’nın yeniden değerlendirme gerçekleştirmesi gerekmektedir. Aynı zamanda iki ülkenin de gerek kendi ülkelerinde gerekse farklı ülke ve bölgelerde PKK ve türevlerine sağladıkları ekonomik destekler sona ermelidir.

Türkiye’nin NATO’ya yeni üye alınması konusunda üye ülke olması hasebiyle veto yetkisini haiz olması, İsveç ve Finlandiya’nın Türkiye ile anlaşmasını gerekli kılmaktadır. Fakat teknik müzakere detaylarının yanı sıra, bu meselenin ortaya koyduğu önemli nokta ise Avrupa güvenliğinin bölünmezliği ve bu güvenliğin herkes için geçerli olduğudur. Bu çerçevede, Türkiye’nin güvende olmadığı bir ortamda NATO’nun ve AB’nin, yahut NATO’nun ya da AB’nin güvende olmadığı bir ortamda Türkiye’nin güvende olmasını beklemek, modern güvenlik iklimine uymamaktadır. Dolayısıyla Avrupa güvenliğini kendi güvenliğiyle eş gören ulusların gerek millî güvenlikleri gerek bölge güvenliği açısından uzlaşma temelinde müzakereler gerçekleştirmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. ■